

Ευτύχης Μπιτσάκης, Δημήτρης Μπελαντής,
Οι πόλεμοι της Νέας Τάξης, εκδ. Προσκήνιο-
Άγγελος Σιδεράτος, Αθήνα, 2005, σ. 361

Οι μελέτες για τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του σύγχρονου καπιταλισμού πληθαίνουν εμπλουτίζοντας το πεδίο και το επίπεδο των προβληματισμών τόσο των θεαρόντων όσο και των επικριτών του συστήματος. Το βιβλίο του Ευτ. Μπιτσάκη και του Δημ. Μπελαντή έχει, κατά τη γνώμη μου, δύο βασικές αρετές. Πρώτα πρώτα αποτελεί μια εμπειροστατωμένη επιστημονική έρευνα και δεύτερο είναι *κείμενο πράξης*, δηλαδή ένα πολιτικό βιβλίο με την ουσιαστική έννοια του όρου. Δεν περιγράφει απλώς μια πραγματικότητα, αλλά συντελεί σε έναν ευρύτερο προβληματισμό και σε μια εν δυνάμει και δυναμική δραστηριότητα τουλάχιστον όσων δεν έχουν συμβιβαστεί με τις θεωρίες για «το τέλος της ιστορίας», δηλαδή για το τέλος του ανθρώπινου πολιτισμού.

Το βιβλίο αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο, γραμμένο από τον Ευτ. Μπιτσάκη, αναφέρεται στη σύγχρονη κρίση του «παγκοσμιοποιημένου» καπιταλισμού, κάνοντας και μια αναδρομή στις διάφορες ιστορικές φάσεις της εγγενούς ιδιότητας του κεφαλαίου για παγκοσμιοποίηση και στους τρόπους, συχνά πολεμικούς, με τους οποίους ξεπερνούσε τις παλαιότερες κρίσεις του. Η αναδρομή αυτή παράλληλα με την αναφορά στις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές

επιπτώσεις των κρίσεων καταλήγει στην καταγραφή των αιτιών που οδηγούν στους πολέμους που σημειώνονται στην εποχή μας, στη μορφή και στο χαρακτήρα τους καθώς και στην αγριότητα των οπλικών συστημάτων και τις αντίστοιχες συνέπειές τους. Συνέπειες που συνδέονται με την πολεμική χρησιμοποίηση των νέων τεχνολογιών, την υποβάθμιση και την καταστροφή του περιβάλλοντος και κυρίως με την εξαθλίωση μεγάλων πληθυσμών όχι μόνο στις εστίες του πολέμου, αλλά και σε όλο τον κόσμο.

Το δεύτερο μέρος έχει γραφτεί από τον Δημ. Μπελαντή και συνιστά μια ενδελεγή μελέτη του νομικού οπλοστασίου που χρησιμοποιείται κυρίως από τις ΗΠΑ και τους πιο κοντινούς δορυφόρους τους για τη διεξαγωγή των πολέμων της καπιταλιστικής διεθνοποίησης και του «νέου ιμπεριαλισμού» (π.χ. στη Γιουγκοσλαβία, στο Αφγανιστάν, στο Ιράκ, κ.λπ.). Ο συγγραφέας καταδεικνύει τη συστηματική παραβίαση ακόμη και στοιχειωδών αρχών του παραδοσιακού αστικού πολιτικού συστήματος και της διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και τους μηχανισμούς εκείνους –ιδεολογικούς και πολιτικούς– που επιστρατεύονται για τη δικαιολόγησή τους. Από τις ένοπλες «ανθρωπιστικές επεμβάσεις» ως τον «δικαιολογημένο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» και τη

διεξαγωγή του «προληπτικού πολέμου» έχει επιστρατευτεί μια ολόκληρη επιχειρηματολογία που στο όνομα της ασφάλειας των πολιτών αναρριεί την ελευθερία τους.

Παρά τη διαφοροποίηση στην εστίαση και στη θεματική ανάπτυξη, τα δύο μέρη του βιβλίου έχουν μια εσωτερική ενότητα. Και τους δύο συγγραφείς τους απασχολεί το βάθος της σύγχρονης καπιταλιστικής κρίσης, οι αντιφατικές όψεις εκδηλώσεως και ανάπτυξής της, ο τρόπος με τον οποίο εκδηλώνονται οι ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις σε οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο καθώς και ο ρόλος των εθνικών κρατών και των διεθνών οικονομικών οργανισμών ρύθμισης της αγοράς του κεφαλαίου σήμερα (Παγκόσμια Τράπεζα, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Ευρωπαϊκή Τράπεζα, κ.λπ.).

Ένα από τα σημαντικά σημεία του βιβλίου αποτελεί επίσης η ανάπτυξη ενός αντιρροπτικού επιχειρηματολογημένου λόγου στις διάφορες θεωρήσεις του σύγχρονου καπιταλισμού (Νέγκρι, κ.ά.) για τον χαρακτήρα του καπιταλισμού σήμερα, άρα και για τους πιθανούς τρόπους αντιμετώπισής

του τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και στην πολιτική πράξη του ιστορικού υποκειμένου που δέχεται άμεσα και με πιο έντονο τρόπο τις επιπτώσεις του. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζονται και οι όροι εμφάνισης των αντιδραστικών θρησκευτικών κινημάτων, αλλά και η αδυναμία της Αριστεράς να χαράξει μια προοδευτική αντικαπιταλιστική προοπτική.

Το ερώτημα για τη δυνατότητα της ανθρωπότητας να ελέγξει την κίνηση της ιστορίας διαπερνά κάθε θεματική ενότητα του βιβλίου. Σε έναν κόσμο που κινείται από την πιο επιθετική τάση του κεφαλαίου που έχει γνωρίσει ποτέ η ανθρωπότητα, όπου όλα είναι δυνατά για το καλύτερο και για το χειρότερο, τα θύματά της μοιάζουν σαν τη Μάνα Κουράγιο του Μπρεχτ: δεν διδάσκονται από τη ζωή τους αλλά μετατρέπουν την καταστροφή της σε τεχνική επιβίωσης. Τουλάχιστον η Μάνα Κουράγιο το ήξερε ότι «δεν θα 'πρεπε να είναι έτσι».

Αιμιλία Καραλή